

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Факультет обліку, фінансів та підприємницької діяльності

Присвячується
130-річчю НУХТ

Всеукраїнська
науково-практична
конференція

**«Актуальні проблеми
економічного та соціального
розвитку підприємств
харчової промисловості»**

24 — 25 квітня 2014 рік

КИЇВ НУХТ 2014

НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Л.М. Духновська, канд. екон. наук, доцент
Національний університет харчових технологій

Стан зернового ринку країни є важливим показником якості економічних реформ, що проводяться в країні, реалізації агропродовольчої політики. З урахуванням масштабів і повноти елементів економічних стосунків зерновий ринок може служити в якості своєрідної моделі розвитку для інших ринків сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства. Але існує питань стосовно напрямків удосконалення механізмів державного регулювання ринку зерна, визначення найбільш дієвих та результативних інструментів державного регулювання цього сектора економіки в сучасних умовах залишаються недостатньо дослідженими.

Питанням державного регулювання ринку зерна присвячено значну кількість досліджень вчених-економістів та дослідників-практиків. На зазначеному напрямку дослідження працюють такі українські вчені, як Саблук П.Т., Шпичак О.М., Бойко В.І., Лобас М.Г. та інші.

Виробництво зерна в Україні покриває внутрішнє споживання, як у продовольчому, так і в кормовому зерні. Це і створює можливість для експорту, обсяги якого залежать від залишків виробництва з урахуванням перехідних запасів. Протягом останніх 5 років обсяги експорту зернових коливаються в межах 12 – 23 млн т.

За інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства, експорт зерна з початку 2013/2014 маркетингового року станом на 13 січня 2014 року сягнув 20,05млн т. Лідером з експорту зернових та олійних культур з України за перші п'ять місяців 2013/2014 маркетингового року (липень-червень) стала компанія «Нібулон» з показником майже 2,44 млн т. Зокрема, «Нібулон» поставив на зовнішні ринки 1,123 млн т кукурудзи (20 % ринку), 0,624 млн т пшениці (10 %), 0,226 млн т ячменю (13 %), 0,394 млн т ріпаку (21 %). Запаси зернових та

насіння соняшнику в аграрних підприємствах (крім малих) і підприємствах, що займаються його зберіганням і переробкою, до 1 грудня 2013 року склали 27,5 млн т, що на 28,8 % більше у порівнянні з аналогічною датою 2012 року [2].

В сучасних умовах на зерновий ринок України на глобальному рівні впливають такі головні фактори: демографічний; енергетичний; транснаціональний.

Державне регулювання ринку зерна в Україні в сучасних умовах не відіграє стимуляційної ролі щодо зерновиробництва і поки не здатне ефективно реагувати на виклики глобальної економіки. Тому на державному рівні доцільно сформувати та задіяти ефективні механізми регулювання ринку зерна.

Політика державної підтримки нарощування зерновиробництва здійснюється Міністерством аграрної політики та продовольства України за такими основними напрямками:

- ◆ збільшення обсягів фінансування державних цільових програм;
- ◆ запровадження нових механізмів кредитування;
- ◆ посилення ролі Аграрного фонду у фінансуванні виробництва через
- ◆ механізми заготівлі майбутнього урожаю (строкові контракти);
- ◆ стимулювання залучення коштів на вітчизняних та закордонних (ІРО) фондових ринках;
- ◆ стимулювання приватних інвестицій (акціонування);
- ◆ податкове стимулювання;
- ◆ розвиток агрострахування [3].

З боку Уряду надається підтримка сільськогосподарським товаровиробникам на виплату часткової компенсації витрат із посіву озимих культур, ярої пшениці, закупівлі мінеральних добрив вітчизняного виробництва. Однак реалізація існуючих положень нормативно-правових документів досить часто знаходиться не на належному рівні, а недостатня системність та неузгодженість законодавства України, а також його вибіркове виконання, має негативний вплив на зерновиробництво і потребує вдосконалення механізмів державного регулювання ринку зерна.

Механізми державного регулювання ринку зерна мають реалізовуватись на таких основних напрямках:

- ◆ створення системи моніторингу та прогнозування ринку;
- ◆ пошук та просування зерна на зовнішні ринки;
- ◆ стимулювання ринкового попиту на зерно як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку;
- ◆ формування і розвиток інфраструктури зернового ринку, включаючи інформаційно-аналітичну систему, товарні біржі й оптові ринки, сільськогосподарські заготівельно-збутові та обслуговуючі кооперативи, агроторгові доми, ф'ючерсна торгівля тощо;
- ◆ захист інтересів вітчизняних виробників зерна на внутрішньому ринку та при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- ◆ науково-технічне та інноваційне забезпечення розвитку ринку зерна;
- ◆ формування необхідної законодавчої та нормативно-правової бази та її гармонізація з вимогами Світової організації торгівлі.

Економічно-фінансовий механізм державного регулювання ринку зерна має спрямовуватись на узгодження цінової, бюджетної, податкової, кредитної політики, розвиток страхування в АПК.

Вітчизняним виробникам зерна важко конкурувати із закордонними через наявність значної різниці у вартості кредитних ресурсів для аграрного сектора. Так, кредити в ЄС, які надаються аграрному сектору, коштують від 2 до 4 %, у США — 0 %, в Україні — до 25 – 30 % річних [3].

Безумовно, простіше і менш ризиковано купити зерно, привезти його в порт, занурити в корабель і вивезти. Тут ризики мінімальні, порівняно з виробництвом, переробкою або тваринництвом, в якому інвестиції повертаються мінімум через 2-3 роки. Але, з іншого боку, в тваринництві створюється більше робочих місць, продукція тваринництва дорожче і може бути диверсифіковані, ніж зерно. Хто повинен бути в цьому зацікавлений? Звичайно ж, великий бізнес і, в першу чергу, держава.

Державна політика на зерновому ринку в найближчій перспективі повинна будуватися з урахуванням впливу вищенаведених глобальних факторів, тим більше, що на сьогодні зерновиробництво в Україні перебуває в надзвичайно вигідному стартовому становищі, особливо в умовах глобальної продовольчої кризи. І держава може отримати значний зиск від збільшення виробництва зерна, що, безумовно, допоможе вирішити проблеми розвитку економіки в цілому (у тому числі соціальні та екологічні). Важливою умовою забезпечення стабільності ринку зерна має стати застосування дієвих механізмів державного регулювання, суть яких полягає в забезпеченні збалансованості кількісних та якісних параметрів попиту і пропозиції на продукцію, що й буде предметом подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Украина и мировой рынок зерна*// Ports of Ukraine. — 2012. — № 01 (113). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portsukraine.com/node/2486>

2. *Офіційний сайт Держкомстату України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

3. *Програма «Зерно України — 2015»*. — К. : ДІА, 2011. — 48 с.